

ARVI KRIS

Soomustoriku ajutine ilu

Kas seened puutüvel kahjustavad kasvavat puud ning kuidas saaks nende levikut ära hoida?

Meie tänaval on elektriliinide läheduses ühel suurel puul trobikond ilusat lapikut seenekübarat ülestikku.

Vastab SULEV JÄRVE

Saadetud fotol on soomustorik – meie tavalisim pargipuude seen. Suvel näeme tema silmapaistvaid lapikuid kübaraid nii lehtpuukändudel, surnud tüvedel kui ka elusatel puudel – peamiselt vahtratel, saartel ja jalakatel, harvem teistelgi puudel.

Noored viljakehad on tõmbid lühikesed silindrikesed, päeva-paari pärast muutuvad nende otsad nõgusaks ja trompetikujuliseks. Juba nädalaga areneb välja terve puhmas mitmekümnesentimeetrise läbimõõduga taldrikukujulisi kübaraid. Soodsate ilmadega võivad need ööpäevas isegi kuni 10 cm

SULEV JÄRVE

laiemaks kasvada. Pealtpoolt on viljakeha kreemikas ja kaetud pruunide küünesuuruste soomustega, alumisel küljel on suured nurgeliste pooredega torukesed. Puule või kännule kinnitub iga kübar lühikese jämeda jalaga.

Juba viljakehade kasvuajal ilmuvad nende allküljele väikesed kahetiivalised putukad, kelle vastsed (“seenessid”) asuvad kiiresti torukeste kihti hävitama. Tavaliselt paari nädala pärast ongi seenekübar söödud, surnud ja longu vajunud.

Soomustorik moodustab tohutul hulgal eoseid – olenevalt viljakeha suuru-

sest ning ilmastikutingimustest kuni 75 miljardit eost ööpäevas. Kõige intensiivsemalt eralduvad eosed hommikul ja öhtul.

Eluspuud saavad nakkuse tüvevigastuste, puidulõhede ja oksaasemete kaudu. Aastatega areneb tüve südamikus mädanik, mis võib ulatuda mitme meetri kõrgusele. Puutüve välimine osa jääb aga tugevaks ning puu võib veel kaua püsti seista, eriti siis, kui kasvutingimused on head ja elusa puidu juurdekasv kiirem kui puu sees mädaniku levimine. Puutüve peetakse veel tugevaks, kui selle raadiusest on vähemalt kolmandik terve ning puit kõva.

Seene levikut on mingil määral võimalik vähendada vaid siis, kui pidevalt ja kogu pargis korjatakse ära kõik viljakehad. See aga ei piira juba nakatunud puudes mädaniku levimist.

Mõnel maal on noori viljakehasid tarvitatud söögiks, selleks tuleb need õhukesteks laastudeks lõigata ja ahjus kergelt pruunistada. Linnakeskkonnas kasvanud seened reeglina toidulauale ei sobi, ükskõik kas need kasvavad maas või puus.